

Kültürel yaşam özerkleşmelidir

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Başkanı Şakir Eczacıbaşı, Kültür Bakanlığı'nın bu yıl vakfa katkı yapmadığını belirtiyor. Buradan hareket ederek kültürel hayatın özerkleştirilmesi gerektiğini söylüyor. Başkanın vurguladığı şudur:

Kültürel ortamın da, yaşamın da düzenlenmesinde en önemli karar mekanizması olan Kültür Bakanlığı devreden çıkmalıdır. Yeni bir yöntem bulunmalı ve kültürel üretim alanlarında çalışan sivil kuruluşlar devlet bütçesinden belli koşullar ve ölçütler çerçevesinde katkı almalıdırlar. Her şey bakanlığın tercihinin bırakılırsa kültürel yaşam siyasal iktidarın tercihi yönünde oluşur. Bu da en basitinden sansür demektir.

Bu, yıllardır benim de savunduğum bir görüş. Hatta ben bu görüşün uygulanmasına katkıda bulunmak amacıyla bir süre Kültür Bakanlığı'nda görev de aldım. Uzunca sayılabilecek o dönemde iktidarda bulunan sosyal demokrat partiler bu yaklaşıma yakınlık duydular. Yazılan bütün

hükümet programlarında bu husus vurgulandı. Kısacası, Kültür Bakanlığı ortadan kaldırılarak kültürel demokrasi yerleştirilmek istendi. Bu doğrultuda teknik çalışmalar yapıldı. Sonunda, bir Ulusal Kültür Sanat Konseyi'nin kurulması kararı alındı. Bu gerçekleştirildi. Uygulamanın teknik ayrıntılarını saptamak amacıyla bir sempozyum da düzenlendi. Fakat daha sonra herhangi bir gelişme kaydedilmedi. Hâlâ Kültür Bakanlığı her şeyin tek sahibi.

Mutlaka aşılması gereken bir durum bu. Fransa gibi birkaç örneğin dışında, devletin tiyatro, opera, bale, orkestra sahibi olduğu hiçbir ülke yok. Hemen hiçbir gelişmiş ülkede sanatçı bordrolu memur değil. Bu, devletin o alanlara yardım yapmaması anlamına gelmiyor, tabii ki. Tersine, devlet bütün Batı ülkelerinde elit kültüre sahip çıkar. Bu onun asal görevleri arasındadır. Fakat bunu yaparken, kurumların özerk kalmasına, kendi iç mekanizmalarını özgürce ve her şeyden bağımsız olarak işletmelerine özen gösterir. Devletin, atadığı memur ve müdürlerle bu tür kuruluşları yönettiği son ülke Sovyetler Birliği idi.

Türkiye de kültürel demokrasiyi benimsemek zorundadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında devletin bu tür kurumları oluşturması doğal ve önemliydi. Fakat onların

belli bir düzeyin üstüne çıkamamasının bugün tek nedeni gene devletin egemenliğidir. Bu yalnızca kurumların kendi işlerinde serpilip gelişmesini engellemekle kalmayan, aynı zamanda o alanlardaki çağdaş oluşumların ve yaklaşımların önünü de tıkayan bir anlayıştır. Çünkü devletin benimseyip desteklediği gelenekçi tutum, yenilikçi anlayışın karşısında daima haksız bir rakip ve seçenektir.

Merkeziyetçilik bugün bir siyasal model olarak demokratik dünyada sona ermiştir. Türkiye siyasal planda iyi kötü benimsediği, hiç değilse tartıştığı bu anlayışı kültürel alana da yansıtmalıdır. O alan da demokratikleştirilmeli, bürokratik olmaktan çıkarılmalıdır. Kaldı ki, birçok uluslararası sözleşme ve özellikle Avrupa Birliği uyum süreci bu gelişmeyi bir zorunluluk haline getirmektedir.

Kültürel hayatın demokratikleşmediği, kütüphanelere hangi kitapların alınacağına, hangi kitapların basılacağına, hangi filmlerin destekleneceğine devletin karar verdiği, kısacası bürokrasinin kültürü 'tayin ve tanzim' ettiği bir dünyanın, bırakın ötesini, uygar olduğunu kim söyleyebilir. Çünkü uygarlık önce özgürlük demektir.